

CONSIDERAȚII REFERITOARE LA CONEXIUNEA NOȚIUNILOR DE PROTECȚIE SOCIALĂ ȘI SECURITATE SOCIALĂ

Ina ODINOKAIA,
doctorand

Recenzent: Nicolae ROMANDAȘ,
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

SUMMARY

Social protection refers to a set of benefits available (or not available) from the state, market, civil society and households, or through a combination of these agencies, to the individual/households to reduce multi-dimensional deprivation. This multi-dimensional deprivation could be affecting less active poor persons (e.g. the elderly, disabled) and active poor persons (e.g. unemployed). This broad framework makes this concept more acceptable in developing countries than the concept of social security. Social security is more applicable in the conditions, where large numbers of citizens depend on the formal economy for their livelihood. Through a defined contribution, this social security may be managed. But, in the context of wide spread informal economy, formal social security arrangements are almost absent for the vast majority of the working population. Besides, in developing countries, the state's capacity to reach the vast majority of the poor people may be limited because of its limited resources. In such a context, multiple agencies that could provide for social protection is important for policy consideration. The framework of social protection is thus capable of holding the state responsible to provide for the poorest sections by regulating non-state agencies.

Unul dintre elementele principale ce țin de crearea condițiilor optime și asigurarea cadrului vital al oamenilor este *protecția lor socială* care, într-un mod sau altul, completează infrastructura socială.¹

Protecția socială ca fenomen social necesită formularea unei definiții științific argumentate, a cărei valoare ar rezulta din faptul cât de complet și exact în ea vor fi reflectate particularitățile esențiale.

Conceptul de protecție socială este astăzi obiectul unor dispute destul de aprinse în doctrină, neexistând o opinie unanimă privind conținutul acesteia, deoarece doctrinarii se axează în conturarea definiției pe diferite criterii.

În multe țări cu tradiție, sistemul asigurărilor și al asistenței sociale este cunoscut sub denumirea generică de *securitate socială*² și nu de *protecție socială*³, fapt care a condiționat realizarea unor precizări terminologice.

De aceea, pentru elucidarea acestor confuzii ne-am propus următoarele obiective:

Prezentarea etimologică a noțiunilor „protecție” și „securitate”. Termenul *protecție* își trage sorgintea de la cuvântul latin *protectio*, ceea ce desemnează *sprijin, apărare, ajutor, ocrotire, grijă*.⁴ Din latină *protectio* își păstrează intact rădăcina în română (*protecție*), franceză și engleză (*protection*), italiană (*protezione*) etc.

Cuvântul *securitate* își regăsește originea în latinescul *securitas* (franceză – *sécurité*, engleză –

security, italiană – *sicurezza*), semnificând *apărare, siguranță, protecție, stare de urgență, faptul de a fi pus la adăpost de orice pericol*.⁵

Un alt scop care ni l-am propus este de a cerceta corelația noțiunilor „protecție socială” și „securitate socială.”

Examinând definirea dată „protecției sociale” și „securității sociale” în diferite dicționare, putem evidenția următoarele înțelesuri:

1) Conform *Dicționarului suedez de politică socială*, noțiunea de protecție socială trebuie privită *stricto* și *lato sensu*. „Protecția socială” utilizată *stricto sensu* este sinonimă cu noțiunea de securitate socială, cuprinzând în sine asigurările și asistența socială, iar *lato sensu* înglobând și protecția muncii.⁶

2) În *Enciclopedia liberă Wikipedia*, „securitatea socială” constituie un subgrup al protecției sociale, care desemnează „un sistem de indemnizații, administrate public, acordate cetățenilor afectați de situațiile de risc social (șomaj, boală, bătrânețe, accident de muncă, boală profesională, pierderea întreținătorului etc.)”. Părtașii acestei opinii includ în conținutul protecției sociale securitatea socială, echivalând-o cu sistemul de asigurări sociale, acțiunea socială și ajutorul social – sistemul de asistență socială.⁷

Dicționarele și enciclopediile prezentate mai jos pledează pentru *sinonimia* noțiunilor

protecția(securitatea) socială, fiind definite: „un ansamblul de măsuri, stabilite pe cale legislativă, pentru a susține persoana și a-i menține venitul său familial sau pentru a-i acorda acesteia mijloace financiare, în cazul când venitul este mai mic decât standardele minime de existență sau când și-a pierdut sursele de venit”⁸; „politici, practici sau programe de aprovizionare publică (prin asigurare sau asistență socială) destinate garantării securității economice și bunăstării sociale a individului sau familiei”⁹; „ajutor financiar acordat de stat persoanelor cu venituri mici sau celor care și-au pierdut venitul”¹⁰; „sistemul de plăți acordate de Guvern persoanelor bătrâne, sărace, șomerilor, persoanelor care sunt incapabile de muncă sau și-au pierdut întreținătorul”¹¹; „program guvernamental menit să asigure ajutor economic persoanelor care sunt afectate de șomaj, incapacitate de muncă, dizabilitate, finanțat din contul contribuțiilor achitate de angajatori și angajați”¹²; „sistem de asigurare și asistență a cetățenilor în etate și incapabili de muncă, precum și a familiilor cu copii”¹³; „sistem statal de asigurare și asistență materială a cetățenilor în vârstă, în cazul îmbolnăvirii, pierderii totale sau parțiale a capacității de muncă, decesului întreținătorului, precum și a familiilor cu copii”¹⁴; „grija statului și a societății acordată cetățenilor care au nevoie de ajutor în legătură cu atingerea unei anumite vârste, starea sănătății, cu starea socială, asigurarea insuficientă cu mijloace de existență”¹⁵; „măsuri oferite de stat în scopul menținerii statutului social și protecției împotriva factorilor negativi a anumitor grupuri sociale”¹⁶.

Reglementarea juridică a protecției / securității sociale la nivel național și internațional. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*¹⁷ prevede: „Orice persoană, în calitate de membru al societății, are dreptul la securitate socială; aceasta este îndreptățită să obțină satisfacerea drepturilor economice, sociale și culturale indispensabile demnității și dezvoltării libere a personalității sale, datorită efortului național și cooperării internaționale, ținând cont de organizarea și resursele fiecărei țări” (art. 22).

*Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale*¹⁸ recunoaște „dreptul pe care îl are orice persoană la securitate socială, inclusiv asigurări sociale.”

*Convenția OIM 102/1952 cu privire la securitatea socială (standarde minime)*¹⁹ definește securitatea socială ca fiind „...protecția pe care societatea o asigură membrilor săi printr-o serie de măsuri întreprinse împotriva suferințelor de natură economică și socială, care altfel ar fi cauzate de stoparea sau reducerea substanțială a câștigurilor din cauza bolii, maternității, accidentului de muncă, șomajului, invalidității,

bătrâneții și decesului; asigurarea asistenței medicale; asigurarea subsidiilor pentru familiile cu copii.”

Biroul Internațional al Muncii caracterizează securitatea socială ca „protecție pe care societatea o acordă membrilor săi printr-un ansamblu de dispoziții publice contra mizeriei economice și sociale, care îi amenință în caz de pierdere sau reducere a câștigurilor din cauza bolii, maternității, accidentului de muncă, șomajului, invalidității, bătrâneții sau decesului, precum și acordarea de îngrijiri medicale și de alocații familiilor cu copii”²⁰, iar în raportul *În secolul al XXI-lea: Dezvoltarea securității sociale* securitatea socială este descrisă ca răspuns la nevoia acută de siguranță în cel mai larg înțeles al acesteia.

În *Carta Socială Europeană (revizuită)*²¹ acești termeni sunt utilizați ca sinonime. De exemplu, în art. 14 se utilizează expresia „servicii de protecție socială”, iar în art. 27 alin. (1) lit. b) – „condiții... de securitate socială”.

În *Codul european de securitate socială*, precum și în *Protocolul său adițional*, conceptul de „securitate socială” include atât asigurările sociale, cât și asistența socială.²²

*Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*²³ prevede în art. 34 „dreptul de acces la prestațiile de securitate socială și la serviciile sociale care acordă protecție în caz de maternitate, boală, accident de muncă, dependență de alte persoane sau bătrânețe...”

*Constituția Republicii Moldova*²⁴, prin art. 43, 44, 47, garantează drepturile persoanei la muncă, asistență și protecție socială, precum și servește drept fundament de adoptare a reglementărilor în materie.

Examinarea teoriilor referitoare la conținutul protecției sociale. Pentru formularea unei definiții este util să examinăm și viziunile diferiților doctrinari și savanți în materie. În literatura de specialitate rusă se conturează trei teorii referitoare la conținutul protecției sociale: teoria economică; teoria juridică și teoria riscului social.

Reprezentanții *teoriei economice* consideră că în domeniul protecției sociale intră toate formele de ajutor social membrilor societății finanțate din fonduri statale (asigurarea învățământului gratuit de toate nivelurile, asigurarea cu locuință gratuită sau acordarea de subsidii imobiliare, toate formele de asistență medicală, toate categoriile de prestații sociale și deservirea socială). La baza acestei teorii stă principiul repartizării bunurilor din fondurile sociale cu destinație comună.²⁵

Părtașii *teoriei juridice* fundamentează protecția socială pe criterii puțin compatibile, în special pe criteriile economice și subiective.²⁶ Reprezenții acestei teorii susțin că protecția socială „trebuie acordată numai cetățenilor care confirmă merite deosebite în fața statului”²⁷.

În primii ani ai consolidării puterii sovietice s-a conturat și *teoria riscurilor sociale*,²⁸ conform căreia protecția socială reprezintă acordarea beneficiilor repartizării produsului colectiv membrilor societății, care se află în situații de risc, considerate social importante la etapa respectivă de dezvoltare istorică. Reprezentanții acestei teorii includeau în categoria riscurilor sociale și asigurarea socială din contul mijloacelor organizațiilor publice, caselor de ajutor reciproc, deservirea social-culturală. De aceea, protecția socială se răsfrânge asupra tuturor cetățenilor țării și nu numai asupra șomerilor.

V.Durdenevski, studiind aceste teorii, a evidențiat faptul că extinderea protecției sociale trebuie privită prin prisma criteriului funcțional, care ar permite de a garanta „dezvoltarea și protecția persoanei”.

Astfel, completarea criteriilor economic și subiectiv cu cel funcțional a constituit un factor fundamental în formarea concepției de protecție socială.

Franklin Roosevelt, prin Legea americană privind securitatea socială din 1935, încearcă să-și încununeze cu succes eforturile depuse „de a înfrunta în bloc problema nevoii în societate și de a-i găsi un ansamblu de soluții coordonate”.²⁹

William Beveridge, în celebrul său *Raport*,³⁰ pledează pentru utilizarea securității sociale drept unul dintre mijloacele de prevenire și eradicare a sărăciei, care ar viza întreaga populație, nu doar clasa muncitoare. Cât privește definiția securității sociale, *Raportul* precizează: „Prin securitate socială se înțelege garantarea unui venit determinat”.

Abordarea Beveridge a servit drept fundament al evoluției sistemelor de securitate socială bazate pe scheme de tipul asigurărilor sociale, unde accentul se pune pe protecția venitului minim pentru întreaga populație.

În cel de-al doilea său *Raport* Beveridge definește securitatea socială ca fiind „un ansamblu de măsuri adoptate de Stat pentru a proteja cetățenii împotriva riscurilor care se vor concretiza individual și care nu vor înceta niciodată să existe, oricât de bună ar fi situația în ansamblu a societății în care aceștia trăiesc”.³¹

O altă abordare, denumită Bismarck, se referea la sistemele de securitate socială bazate pe ajutor reciproc și asigurări sociale diferențiate pe categorii de populație. Accentul se pune pe definirea clară a categoriilor de populație, pentru care se elaborau scheme de prestații corespunzător câștigurilor salariale.

Conturarea particularităților distinctive ale sistemelor de securitate socială. Examinând tendințele de configurare a sistemelor de protecție socială în statele contemporane, putem evidenția unele *particularități distinctive* împărtășite de doctrina de specialitate.

Astfel, M.Zaharov, E.Tucikova, M.Buianova, S.Kobzeva, Z.Kondratieva subliniază următoarele semne:

a) caracterul statal al raporturilor juridico-organizaționale de distribuire a fondurilor sociale;

b) condițiile de acordare a asigurării sau asistenței sociale – sunt acele situații de risc social, care sunt expres prevăzute în legislație și de care legiuitorul leagă nașterea raporturilor de protecție socială;

c) beneficiarii protecției sunt doar acele categorii de persoane care sunt enumerate expres în lege sau în contracte;

d) stabilirea, pe cale legislativă, a standardelor minime și a condițiilor de acordare a asigurării și asistenței sociale;³²

e) scopul stabilirii garanțiilor sociale. Statul, acordând cetățenilor o formă de asigurare sau asistență socială, urmărește anumite scopuri, care pot fi clasificate în: primare (imediate), intermediare, finale. Deseori, împrejurările condiționează „cetățeanul să suporte cheltuieli materiale sau să depună anumite eforturi fizice, psihice sau morale în comparație cu alți membri ai societății”³³, de aceea scopul primar al protecției sociale constă în atribuirea ajutorului material acestor categorii de cetățeni.

R.I. Ivanova, G.V. Doljenkova evidențiază alte trăsături constitutive ale protecției sociale:

a) existența temeiurilor (cauze, motive) obiective, care generează crearea unor mecanisme de protecție socială specifice, menite a asigura un anumit nivel de trai;

b) fonduri speciale, în calitate de surse de finanțare;

c) metode specifice de constituire a acestor fonduri și de distribuire a mijloacelor acestora;

d) fixarea regulilor de acordare a asistenței sau asigurării sociale în norme sociale și juridice.³⁴

Analizând aceste trăsături, nu putem fi de acord cu formularea primei, deoarece existența oricărui temei obiectiv comportă și existența unui mecanism de protecție, însă funcționarea acestuia este indisolubil legată de recunoașterea acestor temeiuri, de către stat, drept riscuri sociale care ar da naștere obligațiilor juridice.

Evoluția protecției sociale demonstrează că totdeauna au existat mai multe cauze obiective care implicau acordarea unui ajutor social, decât cele care erau reglementate de către stat și considerate riscuri sociale la acea etapă de dezvoltare.

Celelalte două trăsături reflectă diferite fațete ale unui și aceluiași fenomen – ale modului de organizare a protecției sociale.

M.V. Filipova consideră constitutive pentru protecția socială următoarele trăsături:

a) acceptarea comunitară a necesității de asigurare a persoanelor defavorizate cu surse de existență, prin consacrară dreptului la protecție socială;

b) asigurarea din contul mijloacelor obștești;

c) protejarea acelor categorii de cetățeni care nu au surse de existență (sau aceste surse nu sunt suficiente) din motive obiective, iar aceste obiective sunt prevăzute în acte normative;

d) quantumul garanțiilor sociale acordate se bazează pe standardele de existență recunoscute de comunitate și pe reprezentările acesteia privind echitatea socială;

e) constituirea de către stat a unui sistem organizatorico-juridic, care integrează sistemul de finanțare, sistemul organelor specifice etc.³⁵

În viziunea lui Nicolae Romandaș, protecției sociale îi sunt proprii următoarele componente:

a) mecanismul adecvat de asigurare socială orientat spre susținerea sau oferirea unui nivel de trai decent;

b) fondurile speciale care constituie izvorul de finanțare a asigurării sociale;

c) metodele specifice menite să reglementeze acordarea mijloacelor de existență;

d) tendința de a atribui regulilor importante pentru membrii societății un caracter de norme atât sociale, cât și juridice.³⁶

Reiterând, putem reliefa următoarele *particularități definitorii* ale protecției sociale:

a) recunoașterea de către comunitate a necesității de asigurare materială a persoanelor defavorizate, prin consacrară normativă a dreptului la protecție socială;

b) reglementarea legală a situațiilor de risc social, care generează nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor de protecție socială;

c) stabilirea pe cale normativă (contractuală) a beneficiarilor protecției sociale, a standardelor și condițiilor minime de acordare a protecției sociale;

d) crearea unor mecanisme adecvate de colectare și distribuire a fondurilor cu menire socială.

Definiții date „protecției sociale” și „securității sociale” în literatura de specialitate. De-a lungul timpului au existat numeroase încercări de a defini conceptele de protecție – securitate socială. În unele țări, acestea sunt definite în legislație, în alte state doctrina este chemată să le clarifice semnificația.

Doctrinariii Sanda Ghimpu, Alexandru Țiclea, Constantin Tufan, afirmând că „asistența socială este o componentă esențială a protecției (securității) sociale”,³⁷ opinează pentru sinonimia noțiunilor de protecție – securitate socială, demonstrând că aceste noțiuni semnifică același conținut și între aceste expresii nu există diferență.

Viziuni contrare privind raportul protecție socială – securitate socială întâlnim la autorii Cristian Bocancea și Gheorghe Neamțu, care prin protecție socială înțeleg „o totalitate de activități întreprinse de către stat, organizațiile societății civile, Biserică în scopul asigurării veniturilor pentru categoriile de persoane care nu pot dobândi resurse prin munca proprie (...); protejării populației față de efectele crizelor economice; protecției în caz de calamitate naturală sau conflict armat; asigurării ordinii publice și protecției față de criminalitate; apărării drepturilor civile; protejării față de orice factor de risc”.³⁸

Aceiași autori prin securitate socială desemnează „reparația consecințelor unor evenimente diverse, calificate drept riscuri sociale (boală, maternitate, invaliditate, bătrânețe, accident de muncă și boală profesională, deces, șomaj).³⁹

Pe aceeași ordine de idei merge Dan Țop, care prin protecție socială înțelege ansamblul mijloacelor puse în operă de o colectivitate pentru a-și proteja membrii împotriva numeroaselor riscuri existente⁴⁰, iar prin securitate socială – ansamblul de măsuri, prestații în bani și în natură, acordate în vederea protejării veniturilor în cazul apariției riscurilor sociale.⁴¹

Analizând în ansamblu aceste definiții, putem observa că activitățile de protecție socială sunt mai diverse, fiind reglementate de normele diferitelor ramuri de drept, securitatea socială reducându-se doar la asigurarea și asistarea socială a persoanelor afectate de situații de risc social.⁴²

Într-o altă formulare, întâlnită la Alexandru Țiclea și Constantin Tufan, protecția socială constituie „un fenomen caracterizat prin apariția și apoi dezvoltarea, în fiecare țară și într-o anumită perioadă, a unor instituții vizând asigurarea indivizilor și grupurilor familiale a unei *securități materiale* datorită accesului acestora la bunuri și servicii considerate vitale”.⁴³

Opinie asemănătoare întâlnim la Alexandru Athanasiu, care consideră că prin protecție socială se urmărește, de fapt, *securitatea economică* a indivizilor.⁴⁴

Costel Gîlcă consideră securitatea socială „una dintre cele mai importante ramuri de drept, prin implicațiile sale majore asupra securității și protecției cetățenilor împotriva sărăciei și a marginalizării acestora, a riscurilor care pot interveni de-a lungul vieții, prin implicațiile majore asupra bunăstării oamenilor, asupra societății în general și, nu în ultimul rând, cu implicații extrem de importante asupra economiei naționale”.⁴⁵

În literatura de specialitate rusă unii doctrinari pledează pentru relația de întreg-parte între aceste noțiuni, susținând că protecția socială este o noțiune mai complexă, care nu se limitează doar la asigurarea și

asistența socială (securitate socială), dar care înglobează și protecția morală, culturală, civilă etc.; alții pledează pentru sinonimia acestor noțiuni.

Doctrinarii M.Buianova, S.Kobzeva, Z.Kondratieva susțin că raportul dintre conceptele protecție socială și securitate socială este un raport de întreg-parte, expresii indispensabile legate de categoria filosofică – morala. Anume axându-ne pe aceste concepte putem judeca despre „moralitatea unui stat”, „nivelul de dezvoltare a normelor morale și juridice” și „maturitatea societății”.⁴⁶

Conținutul protecției sociale se axează pe trei piloni: „grija persoanei față de sine”, „crearea condițiilor prielnice pentru viață” și „dezvoltarea sufletească a acesteia”.⁴⁷

Centrându-se pe acești piloni, ei definesc protecția socială *in sens larg*, percepând-o drept „formă de exprimare a politicii sociale a statului, direcționată spre asigurarea materială a anumitor categorii de cetățeni din bugetul de stat și fonduri extrabugetare cu destinație specială în cazul survenirii situațiilor de risc, recunoscute de către stat la acea etapă de dezvoltare social importantă, în scopul echilibrării situației sociale a acestor persoane cu cea a altor membri ai societății”.⁴⁸

Aceiași autori, referindu-se la protecția socială *in sens îngust*, se referă la politica socială concretă a unui stat, care tinde să asigure, prin mijloace juridice, păturilor sociale aflate în situații materiale grele, incapabile fără ajutor să o amelioreze, un nivel de trai corespunzător standardelor minime. În viziunea lor, protecția socială echivalează cu securitatea socială, fundamentându-și poziția pe prevederile Convenției OIM 102/1952 cu privire la securitatea socială (standarde minime), unde securitatea socială este definită ca „...protecția pe care societatea o asigură membrilor săi printr-o serie de măsuri întreprinse împotriva suferințelor de natură economică și socială, care altfel ar fi cauzate de stoparea sau reducerea substanțială a câștigurilor din cauza bolii, maternității, accidentului de muncă, șomajului, invalidității, bătrâneții și decesului; asigurarea asistenței medicale; asigurarea subsidiilor pentru familiile cu copii”.

Convenția expres enumeră tipurile securității sociale: asistența medicală, indemnizații de șomaj, pensie pentru bătrânețe, indemnizații pentru accident de muncă, indemnizații pentru maternitate și naștere, indemnizații pentru boală, alocații familiale.

Prin Convenție Organizația Internațională a Muncii stabilește tipurile de securitate socială, referindu-se la factorii sociali sau nesociale care le-au generat.⁴⁹

Reiterând, observăm că acești autori utilizează protecția socială și securitatea socială drept noțiuni

distincte, prima cuprinzând și relațiile sociale care nu sunt reglementate de normele dreptului securității sociale.

V.P. Iudina prin protecție socială (*lato sensu*) înțelege „activitatea statului îndreptată spre asigurarea procesului de formare și dezvoltare a personalității umane, ocolind și neutralizând factorii negativi care influențează asupra personalității și creând condiții prielnice pentru afirmarea individului”, iar *stricto sensu* este „o totalitate de garanții economico-juridice care asigură supravegherea drepturilor de bază ale cetățenilor și atingerea unui nivel decent de viață”.⁵⁰

Observăm, din aceste definiții, că protecția socială, percepută *lato sensu*, înglobează nu doar activități de ordin juridic și economic, dar și sociale, morale, culturale etc., care ar garanta dezvoltarea pluridimensională a individului. Utilizat *stricto sensu*, acest concept se limitează la asigurarea bazei materiale necesare pentru dezvoltarea personalității, adică reducându-se la securitatea socială, garanții de ordin juridico-economice.

V.Durdenevski definește protecția socială drept „o activitate a administrației publice îndreptate spre înlăturarea pericolelor sociale care amenință viața și nivelul de existență al diferitelor pături sociale prin oferirea unor sume de bani și ajutor social”.

V.Andreev susține că securitatea socială sprijinită de stat cuprinde „totalitatea activității social-economice duse în vederea asigurării cetățenilor la bătrânețe sau în caz de incapacitate de muncă, asigurării medicale și tratării cetățenilor.”

R.Ivanova consideră că protecția socială „este o formă de distribuire a bunurilor materiale în schimbul muncii depuse în scopul satisfacerii necesităților vitale cotidiene, fizice sau intelectuale, ale bătrânilor, bolnavilor, invalizilor, copiilor care și-au pierdut întreținătorul, șomerilor, tuturor membrilor societății în scopul protejării sănătății și utilizării normale a forței de muncă, distribuirii bunurilor luate din fondurile sociale speciale create de societate în cazurile și în condițiile prevăzute de normele juridice”.⁵¹

Definiția dată este universală și reflectă principiul de bază al securității sociale, indiferent de relațiile istorice concrete în care ea se organizează.

K.Batîghin – sistemul de asigurare materială și deservire a cetățenilor care au atins vârsta de pensionare, a bolnavilor, în caz de invaliditate, șomaj, în caz de deces al întreținătorului, pentru educarea copiilor și în alte cazuri prevăzute de legislație.⁵²

V.Șaihatdinov – totalitate de relații sociale, născute între cetățeni, pe de o parte, și organele de stat centrale/ locale/ organizații, pe de altă parte, cu privire la asigurarea cetățenilor din contul fondurilor speciale

sau mijloacelor bugetare destinate asigurării medicale, pensiilor, indemnizațiilor și altor forme de asigurare sau asistență socială, în cazul survenirii circumstanțelor, care au cauzat pierderea sau micșorarea venitului, sporirea cheltuielilor, sărăcia.⁵³

Sintetizând definițiile prezentate, observăm că, deși sunt asemănătoare, fiecare reflectă acele particularități, care sunt considerate substanțiale de către autor, dar nici una din ele nu reprezintă în întregime toate caracteristicile obiective, tipice protecției sociale ca fenomen social complex.

M.Filipova, E.Tucikova, M.Zaharova afirmă că protecția socială este un fenomen care trebuie interpretat multiaspectual.

Protecția socială, drept *categorie economică*, include relațiile sociale de distribuire a mijloacelor financiare necesare pentru asigurarea și asistarea persoanelor incapabile de a se autoasigura; din punct de vedere *organizațional* – sistemul de măsuri realizate de stat în numele societății în scopul acordării mijloacelor de existență anumitor pătri sociale; în calitate de *obiect de reglementare juridică* – o totalitate de relații sociale născute în scopul acordării mijloacelor obștești persoanelor nevoiașe.

Protecția socială analizată drept *categorie juridică* – o totalitate de relații sociale, născute în rezultatul redistribuirii produsului intern brut pentru asigurarea persoanelor incapabile de a se asigura pe sine sau familia din motive obiective, care au fost recunoscute astfel de societate în baza caracterului lor biologic sau social, în limita căreia acestor persoane li se acordă o parte din mijloacele obștești în mărimea necesară pentru acoperirea necesităților sociale.⁵⁴

În literatura de specialitate națională prin protecție socială se înțelege „o totalitate de relații sociale bazate, pe de o parte, pe fondurile nebugetare cu menire socială și, pe de altă parte, pe unele alocații bugetare în scopul satisfacerii cerințelor cetățenilor (ale membrilor familiilor lor), dacă aceștia își pierd sursa de întreținere”⁵⁵; „un sistem de mijloace eficiente, orientate spre stabilirea solidarității sociale între persoanele care obțin venituri din muncă și cele care nu au venituri din cauza vârstei înaintate, stării de sănătate sau imposibilității de a-și găsi un loc de muncă”⁵⁶.

În urma prezentării realizate vom încerca să conturăm câteva concluzii și să formulăm o definiție proprie.

În opinia noastră, divergențele în conceperea sintagmelor protecție socială – securitate socială, atât în legislație, cât și în doctrină, vizează conținutul, sfera de cuprindere și raportul acestora.

a) Menționăm confuzia care se face de multe ori între protecția socială și unul dintre elementele sale constitutive, datorită folosirii termenului ce constituie

în același text genul cu cel care constituie specia (de exemplu: Constituția Republicii Moldova în art.47 „Dreptul la asistență și protecție socială”; Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale în art.9 recunoaște „dreptul ... la securitate socială, inclusiv asigurări sociale”).

În acest caz, este suficientă întrebuițarea expresiei *protecție socială (securitate socială)*, care constituie genul, deoarece asigurările sociale și asistența socială sunt elementele componente, adică specia. Acest fapt este prevăzut expres în Codul european de securitate socială din 1964 și în Protocolul său: „Conceptul de securitate socială include atât asigurările sociale, cât și asistența socială”⁵⁷.

b) În alte cazuri observăm o anumită ambiguitate cu privire la delimitarea acestor concepte (de exemplu: Carta Socială Europeană (revizuită) se referă în art.3 la „dreptul de securitate și igiena muncii”, în art.14 la „servicii de protecție socială”, în art.12 la „dreptul la securitate socială”, iar în art.27 alin.(1) lit.b) la „condiții...de securitate socială”).

Observăm că utilizarea amalgamată a acestor expresii condiționează anumite neclarități, de aceea ar fi necesar de a utiliza numai una din aceste noțiuni: protecție socială sau securitate socială.

Sintetizând viziunile doctrinare prezentate mai sus, putem accentua existența a două grupe mari de savanți. Unii pledează pentru relația de întreg-parte între aceste noțiuni (M.Buianova, S.Kobzeva, Z.Kondratieva, Cristian Bocancea, Gheorghe Neamțu, Dan Țop), susținând că protecția socială este o noțiune mai complexă, care nu se limitează doar la asigurarea și asistența socială (securitate socială), dar care înglobează și protecția morală, culturală, civilă etc.; ceilalți (Sanda Ghimpu, Alexandru Țiclea, Constantin Tufan, K.Batâghin, V.Șaihatdinov) susțin sinonimia acestor noțiuni.

Analizând în ansamblu aceste opinii, considerăm că prin utilizarea noțiunii de protecție socială, în sens îngust, pledăm pentru sinonimia „protecției” – „securității” sociale, referindu-ne la sistemul de asigurare și asistență socială, iar prin întrebuițarea acestei noțiuni în sens larg ne referim, în afară de securitatea socială, și la protecția muncii, protecția morală, culturală, civilă etc.

Astfel, prin **protecție socială** – *lato sensu* – înțelegem un ansamblu de mijloace de ordin economic, social, politic și juridic întreprinse de stat pentru asigurarea procesului de formare și dezvoltare a personalității umane, menite să neutralizeze factorii negativi care influențează asupra personalității și să creeze condiții prielnice pentru afirmarea individului, iar – *stricto sensu* – o totalitate de măsuri de ordin economic,

realizate prin tehnici juridice originale, îndreptate spre securitatea materială a individului/familiei contra riscurilor sociale.

Note:

¹ M. Platon. *Infrastructura socială în perioada de tranziție*. – Chișinău, 1995, p.54.

² Termenul de securitate socială a fost utilizat, pentru prima dată, în SUA, ca titlu al unei legi votate de Congres (Social Security Act din 14 august 1935).

³ Ramura „dreptul protecției sociale”, existentă în Republica Moldova, în România, este numită „dreptul securității sociale”, în Franța „droit de la sécurité sociale”, în SUA și Marea Britanie „social law” sau „social security law”.

⁴ DEX online. // <http://dexonline.ro/search.php?cuv=protecție>, 14.05.2008, ora 12:09.

⁵ Dicționarul explicativ al limbii române (coordonatori Luiza Seche, Mircea Seche). Ediția a II-a. – București: Univers Enciclopedic, 1998, p.969.

⁶ Pierre-Yves Greber. *Dictionnaire suisse de politique sociale* // <http://www.socialinfo.ch/>, 23.02.2008, ora 22:57.

⁷ Enciclopedia liberă Wikipedia // http://fr.wikipedia.org/wiki/Protection_sociale, 24.03.2008, ora 00:03.

⁸ Enciclopedia Britannică // <http://www.britannica.com/eb/article-9109553/social-security/>, 13.05.2008, ora 15:22.

⁹ Merriam-Webster's Online Dictionary // <http://www.merriam-webster.com/dictionary/social%20security>, 13.05.2008, ora 22:31.

¹⁰ Compact Oxford English Dictionary // http://www.askoxford.com/concise_oed/socialsecurity?view=uk, 13.05.2008, ora 22:46.

¹¹ Cambridge Advanced Learner's Dictionary // <http://dictionary.cambridge.org/define.asp?key=75413&dict=CALD>, 13.05.2008, ora 22:59.

¹² The American Heritage. Dictionary of the English Language // <http://www.bartleby.com/61/64/S0526400.html>, 13.05.2008, ora 23:12.

¹³ Современная энциклопедия // <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc1p/44794>; Большой Энциклопедический словарь // <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/278202>; Юридический словарь // <http://dic.academic.ru/dic.nsf/lower/18391>, 14.05.2008, ora 11:08.

¹⁴ Финансовый словарь // <http://dic.academic.ru/dic.nsf/fin-enc/18098>, 14.05.2008, ora 11:13.

¹⁵ Экономический словарь // http://dic.academic.ru/dic.nsf/econ_dict/13858, 14.05.2008, ora 11:27.

¹⁶ Словарь бизнес-терминов // <http://dic.academic.ru/dic.nsf/business/4899>, 14.05.2008, ora 11:36.

¹⁷ Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10.12.1948. Ratificată prin Hotărârea Sovietului Suprem nr.217 din 28.07.1990 // *Tratate internaționale*. Vol. I – Chișinău, 1998.

¹⁸ Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat la New York la 16 decembrie 1966, în vigoare de la 3 ianuarie 1976. Ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr.217 din 28 iulie 1990 // *Veștile*, 1990, nr.8, în vigoare pentru Republica Moldova din 26 aprilie 1993 // *Tratate internaționale*. – Chișinău, 1998, vol.1, p.18-30 (art.9-11).

¹⁹ Конвенция 102 о минимальных нормах социального обеспечения, дата вступления в силу 27.04.1952 // Международная Организация Труда, Конвенции и рекомендации (1919-1956). Том I, Международное Бюро Труда, Женева, p.1055-1086.

²⁰ S.Ghimpu, A.Țiclea, C.Tufan. *Dreptul securității sociale*. – București: ALL Beck, 1998, p.2. *apud.*: Bureau International du Travail. *La sécurité sociale*. – Geneve, 1995, p.4.

²¹ Carta Socială Europeană – revizuită, adoptată la Strasbourg la 03.05.1996. Ratificată parțial prin Legea nr.484-XV din 28.09.2001 // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr.130.

²² S.Ghimpu, A.Țiclea, C.Tufan. *Op.cit.*, p.3.

²³ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2007/C303/01). Adoptată de Parlamentul European, de comun acord cu Comisia și Consiliul European / *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 14.12.2007.

²⁴ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994 (cu modificările ulterioare), în vigoare de la 27.08.1994.

²⁵ Р. Хабиби. *Об экономических функциях общественных фондов потребления* // *Экономические науки*, 1975, nr.5, p.27-34.

²⁶ М.О. Буянова. *Право социального обеспечения: учебное пособие* / С.И. Кобзева, З.А. Кондратьева. – Москва: КНОРУС, 2005, p.4.

²⁷ Т.В. Иванкина. *Проблемы правового регулирования распределения общественных фондов потребления*. – Москва: Издательство ЛГУ, 1979, p.102.

²⁸ Reprezentanții ai acestei teorii au fost V.M. Dogadov, N.A. Vigdorcik, N.A. Semaško.

²⁹ E.Prahoveanu. *Fundamente de teorie economică*. – București: Silvy, 1999, p.38.

³⁰ *Asigurare socială și servicii aliate*: Raportul lui William Beveridge, prezentat Parlamentului în noiembrie 1942 -<http://www.freewebs.com/polsoc/Raportul%20Beveridge%201942%20%20RO.doc>, 20.04.2008, ora 15:04.

³¹ C.Gâlcă. *Conceptul de securitate socială* // *Revista de dreptul muncii și securității sociale*. Anul I, 2008, nr.1, p.12.

³² М.Л. Захаров, Э.Г. Тучкова. *Право социального обеспечения: Учебник*. 3-е изд. – Москва: WoltersKluwer, 2004, p.29.

³³ М.О. Буянова. *Op. cit.*, p.5.

³⁴ Р.И. Иванова. *Op. cit.*, p.8; Г.В. Долженкова. *Право социального обеспечения: конспект лекций*. – Москва: Юрайт, 2007, p.9.

³⁵ *Право социального обеспечения* / Под редакцией М.В. Филипповой. – Москва: Юристъ, 2006, p.16.

³⁶ N.Romandaș. *Dreptul proprietății sociale*. – Chișinău: Universitas, 2001, p.18.

³⁷ S.Ghimpu, A.Țiclea, C.Tufan. *Dreptul securității sociale*. – București: ALL Beck, 1998, p.347.

³⁸ C.Bocancea, Gh.Neamțu. *Elemente de asistență socială*. – Iași: Polirom, 1999, p.105.

³⁹ *Ibidem*, p.5.

⁴⁰ Dicționar de dreptul securității sociale / Dan Țop. – București: Rosetti, 2006, p.101.

⁴¹ *Ibidem*, p.110.

⁴² Risc social – pericol pentru persoană sau familie de a fi afectată de consecințele economice negative ale pierderii potențialului fizic, statutului ocupațional sau social (boală, accident, disabilitate, îmbătrânire, deces, maternitate, șomaj, inadaptare socială etc.) / *art.1 din Legea asistenței sociale, nr.547 din 25.12.2003* // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr.249.

⁴³ A.Țiclea, C.Tufan. *Dreptul securității sociale*. – București: Global Lex, 2003, p.5.

⁴⁴ A.Athanasiu. *Dreptul securității sociale*. – București: Actami, 1995, p.25.

⁴⁵ C.Gâlcă. *Conceptul de securitate socială* // *Revista de dreptul muncii și securității sociale*. Anul I, 2008, nr.1, p.12.

⁴⁶ М.О. Буянова. *Право социального обеспечения: учебное пособие*, p.7.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, p.6; Г.В. Долженкова. *Op. cit.*, p.8.

⁴⁹ В.Можжаева. *Правовые основы социальной защиты трудящихся* // *Социальная защита*, 1995, nr.1.

⁵⁰ N.Romandaș. *Op.cit.*, p.17.

⁵¹ Р.И. Иванова. *Правоотношения по социальному обеспечению в СССР*. – Москва: Издательство МГУ, 1986, p.22.

⁵² К.С. Батыгин. *Право социального обеспечения. Общая часть: Учебное пособие*. – Москва: Академия труда и социальных отношений, 1998, p.7.

⁵³ В.М. Шайхатдинов. *Право социального обеспечения Российской Федерации: Учебное пособие*. – Екатеринбург: УРАГС, p.46.

⁵⁴ *Право социального обеспечения* / Под редакцией М.В. Филипповой. – Москва: Юристъ, 2006, p.18-19; М.Л. Захаров, Э.Г. Тучкова. *Op. cit.*, p.31-32.

⁵⁵ N.Romandaș. *Op. cit.*, p.19.

⁵⁶ M.Bulgaru. *Aspecte teoretice și practice ale asistenței sociale: suport de curs*. – Chișinău, 2003, p.13.

⁵⁷ *Apud.*: I.Imbrescu. *Considerații referitoare la sinonimia sintagmelor „protecție socială” și „securitate socială”* // *Dreptul*, 2007, nr.9, p.89; S. Gunter Nagel. *Reflections a propos du „concept de securite sociale” en relation avec lex travaux du Conseil de l'Europe en matiere de securite sociale / Seminaire international du droit compare du travail, de relations professionnelles et de la securite sociale*. *Annales*. – Szeged, 1995, p.148.